

A KÚRIA
mint felülvizsgálati bíróság

Pfv.VI.20.963/2015/7.szám

A Kúria az 1000. sz. Ügyvédi Iroda, ügyintéző: Dr. Dantesz Péter ügyvéd által képviselt I.r., II.r. és III.r. felpereseknek a Dr. Karancsi és Dr. Kővágó Ügyvédi Iroda, ügyintéző: Dr. Kővágó László ügyvéd által képviselt I.r. és a II.r. alperesek ellen szerződés érvénytelenségének a megállapítása iránt a Bíróságon 13.P.87.127/2013. szám alatt megindított és a Törvényszék 45.Pf.630.768/2014/7. számú ítéletével befejezett perében, a jogerős ítélettel szemben a II.r. alperes által előterjesztett felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

í t é l e t e t:

A Kúria a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezi, az elsőfokú bíróság 13. sorszámú ítéletét részben és akként változtatja meg, hogy megállapítja, a felek között 2007. december 3-án létrejött kölcsön és jelzálogszerződésnek az árfolyamrésre és az egyoldalú kamat, költség és díjemelésre vonatkozó rendelkezései érvénytelenek. Mellőzi az alperesek kötelezését a felperesek elsőfokú perköltségének megfizetésére. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

A felek az elsőfokú és fellebbezési eljárási költségeiket maguk viselik.

Kötelezi a felpereseket, hogy egyetemlegesen fizessenek meg az 15 napon belül az alperesnek 50.000 (ötvenezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperesek 2007. december 3-án, közjegyzői okiratba foglalt kölcsönszerződéssel, 8.760.000 forint, japán jenben nyilvántartott hitelt vettek fel az alperesektől, amely jelzálogjoggal került

biztosításra. A szerződés lehetőséget adott a hitelezők részére az úgynevezett "árfolyamrés" alkalmazására, amely azonban költségként a teljes hiteldíj mutatóban (THM) nem került feltüntetésre. Lehetőséget biztosított továbbá a szerződés a hitelezőknek az egyoldalú szerződésmódosításra is. A szerződés III.2. pontja szerint a havonta esedékes törlesztőrészletek száma 180, amelyből a hitelezők a tőketörlesztésre a futamidő első 100 hónapjára türelmi időt biztosítottak az adósok részére. Ez idő alatt az adósok csak a hiteldíjat (kamat, kezelési költség) voltak kötelesek megfizetni, míg a türelmi idő lejártát követően, a hátralévő futamidő alatt - egyenletes törlesztéssel - kellett a tőkét visszafizetniük. A szerződés első törlesztőrészletének összege az okirat aláírásának napján a bank által 2007. november 3-án alkalmazott deviza eladási árfolyam figyelembe vételével 12.905 JPY-nak megfelelő 20.080 forint volt. Rögzítették a szerződésben azt is, hogy az egyes devizában meghatározott törlesztőrészletek fizetendő forint összegét a hitelező bank által alkalmazott, a fix törlesztőrészlet megállapításának napját megelőző napon érvényes deviza eladási árfolyam alapján határozzák meg.

A felperesek keresetükben kérték az alperesekkel kötött kölcsönszerződés érvénytelenségének a megállapítását. Keresetüket arra alapították, hogy az árfolyamrés, mint költség a THM nem tartalmazta, ezért a szerződés a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (régi Hpt.) 213. §-a (1) bekezdésének c) pontja alapján semmis. Semmis továbbá a szerződés a régi Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének d) pontja alapján is, mert nem határozta meg részletesen azokat a feltételeket, amelyek esetén a II.r. alperes az egyoldalú szerződésmódosításra jogosult. Hivatkoztak továbbá arra is, hogy a szerződés a régi Hpt. 213. § (1) bekezdésének e) pontja szerint is semmis, mert nem tartalmazta a törlesztőrészletek összegét, vagy azok kiszámítási módját a teljes futamidőre.

Az alperesek a kereset elutasítását kérték. A II.r. alperes viszontkeresetet terjesztett elő, amelyben kérte a szerződés érvényessé nyilvánítását oly módon, hogy a szerződés részét képező deviza vételi és eladási árfolyam közötti eltérés 1 %-ban (a deviza középárfolyamtól +/- 0,5 %) kerüljön meghatározásra.

Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy a szerződés érvénytelen. Ezt meghaladóan a keresetet, továbbá a viszontkeresetet elutasította.

Az ítélet indokolása szerint a kölcsönszerződés a régi Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének c) pontja alapján semmis, mert a THM nem

tartalmazta a költségnek minősülő árfolyamrést. A szerződés II.3. pontjában csak általánosságban kerültek meghatározásra azok a körülmények, amelyek esetében a hitelező az egyoldalú szerződésmódosításra jogosult, ezért a szerződés a régi Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének d) pontjában rögzített okból is semmis.

Az elsőfokú bíróság kifejtette, hogy a szerződés III.2. pontja tartalmazta a törlesztőrészletek számát, esedékességét, valamint a türelmi idő alatt a törlesztőrészletek összegét is. Nem rögzítette azonban azt, hogy a türelmi idő lejártát követően - amikor már a tőketartozást is törleszteni kell - a törlesztőrészletek összege pontosan milyen számítási mód alapján változik. Nem rendezte azt sem, hogy a törlesztések tekintetében az adott napon közzétett deviza árfolyamok melyikét tekinti irányadónak. A régi Hpt. rendelkezései alapján nem kell összegszerűségében a teljes futamidőre vonatkozóan meghatározni az összes törlesztőrészletet, de a szerződésnek rögzítenie kell azok kiszámításának a módját. A szerződés ennek a követelménynek nem felelt meg, mert nem tartalmazta, hogy melyik eladási árfolyamot kell alapul venni a törlesztőrészletek kiszámításakor, ezért a szerződés a régi Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének e) pontja alapján is érvénytelen.

Nem találta megalapozottnak az elsőfokú bíróság a viszontkeresetet, mert bár a régi Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének c) és e) pontja szerinti érvénytelenség kiküszöbölhető, a szerződés a régi Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének d) pontja alapján is érvénytelen, aminek tekintetében viszont nincs lehetőség az érvénytelenség utólagos orvoslására.

Az alperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének a nem fellebbezett részét nem érintve, a fellebbezett részt részben megváltoztatta és a viszontkereset perértékét 8.760.000 forintban állapította meg és ennek megfelelően rendelkezett a perköltségek viseléséről. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

A jogerős ítélet indokolása szerint a szerződés régi Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének d) pontjába való ütközése nem eredményezi a teljes szerződés semmisségét, mert az enélkül is teljesíthető. A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (rég. Ptk.) 239. §-ának (2) bekezdése alapján a teljes szerződés ez okból nem dőlt meg, hanem az csak a jogsértő pontjai körében részlegesen érvénytelen.

A régi Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének e) pontja körében kifejtette a másodfokú bíróság, hogy a szerződés alkalmazandó árfolyamként az

esedékesség napját megelőző napon érvényes deviza eladási árfolyamot határozta meg. Ez az árfolyam a napi záró árfolyamnak felelt meg, ezért a feleknek az ettől eltérő rendelkezést kellett volna külön meghatározniuk. A régi Hpt. rendelkezése szerint azonban érvényességi kellék a törlesztőrészletek számának, esedékességének és az összegének a meghatározása is. A perbeli esetben az adósok a türelmi időszakban csak a járulékokat voltak kötelesek megfizetni, ezért ekkor a törlesztőrészletek szükségképpen alacsonyabbak voltak, mint a további időszakban. Ennek a ténynek a megalapozott kötelezettségvállalás érdekében a szerződésből is ki kellett tűnnie. A szerződés azért nem felel meg a régi Hpt. előírásának, mert a szerződéskötéskor ismert árfolyam és kamat mérték figyelembevételével - tájékoztató jelleggel - tartalmaznia kellett volna a türelmi idő lejártá utáni törlesztőrészletek induló összegét is azzal, hogy az az árfolyam, az ügyleti kamatok, illetve az esetleges részteljesítések figyelembe vételével változhat. Egyetértett ezért a másodfokú bíróság az elsőfokú bírósággal abban a tekintetben, hogy a szerződés a régi Hpt. 213. § (1) bekezdésének e) pontja alapján semmis.

Kifejtette a másodfokú bíróság, hogy az 5/2013. Polgári Jogegységi Határozat 3. pontjára tekintettel az ügyben nem volt helye az érvénytelenség jogkövetkezményének a levonására irányuló viszontkereset előterjesztésének, mivel az alperesek a szerződés érvénytelenségét vitatták.

A jogerős ítélettel szemben a II.r. alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, melyben kérte annak hatályon kívül helyezésével az elsőfokú bíróság ítéletének a megváltoztatását és a kereset elutasítását.

A felülvizsgálati kérelem indokolása szerint a 2/2014. számú PJE határozat értelmében az árfolyamrés tisztességtelen, de emiatt a régi Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének c) pontjára alapított kereset nem lehet megalapozott, mert az e jogszabályhelyre alapított semmisség csak egyébként tisztességesnek minősülő feltételek hiányának lehet a következménye. A PJE határozatban foglaltakra is tekintettel a régi Hpt. 213. § (1) bekezdésének d) pontján alapuló kereset esetleges megalapozottsága sem vezethet ahhoz, hogy a teljes szerződés érvénytelenségét lehessen megállapítani.

Álláspontja szerint a felek szerződése megfelelt a régi Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének e) pontjában foglaltaknak és a 6/2013. PJE határozatnak, mert kiszámítható módon határozta meg valamennyi törlesztőrészlet összegét. A 100 hónap türelmi időszak lejártát

követően a felvett hitelt, azaz 8.760.000 forintot, 80 hónap alatt, havi egyenlő törlesztőrészekben, azaz havi 109.500 forintos részekben kellett megfizetnie az adósoknak. Ezt az összeget növelte a szerződés III.2. pontja szerinti hiteldíj, amelynek induló összege 20.080 forint volt a bank által 2007. november 30-án alkalmazott deviza árfolyam figyelembe vételével. A szerződés tehát tartalmazta valamennyi törlesztőrészlet kiszámításának a módját, ezért a szerződés ez okból nem lehetett érvénytelen.

A felperések felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában való fenntartására és a II.r. alperes perköltségben történő marasztalására irányul.

A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint részben alapos.

A jogerős ítélet az ügy elbírálásához szükséges mértékben feltárt és helyesen megállapított tényállásból csak részben vont le helyes jogi következtetéseket, ezért az nem felelt meg a jogszabályoknak.

A jogerős ítélettel szemben benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán az eljárás a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (Törvény) 16. §-a alapján felfüggesztésre került. A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződésére vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény a perek folytatását rendelte el azzal, hogy a folyamatban lévő eljárást meg kell szüntetni, ha a fél a keresetét (viszontkeresetét) a bíróság erre irányuló hiánypótlási felhívásának a kézbesítésétől számított 30 napon belül nem változtatja meg és nem kéri az érvénytelenséget, vagy a részleges érvénytelenség jogkövetkezményének a levonását. A felülvizsgálati eljárásban azonban a kereset megváltoztatásának már nincsen helye, ezért ennek elmulasztása, vagy hiánya miatt a feleket nem érheti hátrány. A Kúria előtti eljárásban tehát ezek a rendelkezések nem alkalmazhatóak, a per megszüntetésére már nem kerülhet sor. A felülvizsgálati eljárásban ezért érdemben kellett a Kúriának elbírálni a jogerős ítélettel szemben benyújtott felülvizsgálati kérelmet, de figyelembe kellett vennie ennek során a per tárgyát érintő irányadó jogszabályokat és egyéb, a bíróságokra kötelező rendelkezéseket.

A másodfokú bíróság tévesen, jogszabálysértéssel állapította meg a

perbeli kölcsönszerződés - jogszabályba ütközés miatti - teljes érvénytelenségét azon az alapon, hogy az nem tartalmazta a régi Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének c), d) és e) pontjában előírt kógens tartalmi elemeket. A c) és d) pontok tekintetében azért is téves és ellentétes a döntése a 6/2013. számú PJE határozat 5. pontjához fűzött indokolással, továbbá a 2/2014. számú PJE 3. pontjában foglaltakkal, mert ezen pontok tekintetében eleve csak részleges érvénytelenség megállapítására lehetett volna mód.

A felperesek a keresetüket részben arra alapították, hogy a szerződés a régi Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének c) pontja alapján semmis, mert az nem tüntette fel árfolyamrést költségként. A 2/2014. számú PJE határozat 3. pontja tisztességtelennek minősítette a különnemű árfolyamok alkalmazását és megszüntette az elsőfokú bíróság által is hivatkozott EBH2013.G.10. számú határozat elvi bírósági határozatként való fenntartását, tekintettel arra, hogy a tisztességtelen költség feltüntetésének a hiánya nem minősíthető jogszabályba ütközőnek. Ez a jogegységi határozat a jogerős ítélet meghozatalát követően született az ilyen jellegű szerződések ez okból való érvénytelenségének a helyes jogcíme körüli vita lezárásaként. A jogegységi határozat azonban a Kúria töretlen gyakorlata szerint nem jogszabály, ebből eredően a jogegységi határozatnak nincs hatályba lépése sem és így a visszaható hatály kérdése nem merülhet fel az esetében. A jogegységi határozat ugyanis egy útmutatás arra, hogy az adott jogszabályt milyen módon kell, illetve kellett volna már korábban is értelmezniük a bíróságoknak. (Gf.VII.30.101/2014/15., Pfv.VI.21.286/2007/4.)

Az felperesek árfolyamrés miatti érvénytelenségre alapított keresete tehát alaptalan volt annyiban, hogy annak a jogcíme nem jogszabályba ütközés, hanem tisztességtelenség, és annak alkalmazása nem eredményezhette a teljes szerződés érvénytelenségének a megállapítását, hanem csak a részleges érvénytelenség megállapításához vezethetett.

A Törvény 3. §-ának (1) bekezdése az árfolyamrés alkalmazását már kifejezetten részleges érvénytelenséget eredményező semmis kikötésnek minősítette, a (2) bekezdés értelmében pedig a semmis kikötés helyébe főszabályként, mind a folyósítás, mind pedig a törlesztés tekintetében a Magyar Nemzeti Bank (MNB) hivatalos deviza árfolyama lépett. A Törvény e rendelkezései folytán ez okból az eljárás megismétlése már okafoggyottá vált és annak nincs is helye, a szerződés árfolyamrésre vonatkozó rendelkezéseinek az érvénytelenségét azonban a Törvény rendelkezése alapján a Kúria hivatalból is deklarálhatta.

A régi Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének d) pontja kapcsán a jogszabályba ütközés és a tisztességtelenség elhatárolása kérdésében a Kúria a 2/2012. (XII.10.) PK vélemény 2. pontjának az indokolásában már egyértelműen állást foglalt. E szerint, amennyiben a kikötés nem tartalmazza a változtatás lehetséges okait (oklista), akkor az a régi Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének d) pontjába ütközik. Amennyiben az oklistát tartalmazza, de nem olyan módon, hogy az megfelelné a PK vélemény 6. pontjában kifejtett elveknek, akkor a kikötés tisztességtelen. Az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő feltételek tisztességtelenségével utóbb a 2/2014. számú PJE határozat 2. pontja is foglalkozott. A perbeli esetben a felek szerződése és az Üzletszabályzat tartalmazták az oklistát, ezért az megfelelt a régi Hpt. 213. § (1) bekezdésének d) pontjában előírtaknak. A másodfokú bíróság tehát tévesen, olyan indokok alapján tekintette jogszabályba ütközőnek a kikötést, amelyek csak a tisztességtelenség megállapítására adtak volna lehetőséget.

Ebben az esetben tehát a c) ponthoz hasonlóan a tisztességtelenségre alapított kereset nem került előterjesztésre, de az már szükségtelen is lenne, hiszen a Törvény 4. §-ával felállított törvényi vélelmet az alpereseknek nem sikerült megdönteniük, keresetük elutasításra került, ezért a tisztességtelenség törvényi véelme beállt. Ebből következik az, hogy a Kúriának már csak deklarálnia kellett az egyoldalú kamat, költség és díjemelésre vonatkozó rendelkezések érvénytelenségét.

A kifejtettek alapján tehát alapos volt a felpereseknek a régi Hpt. 213. § (1) bekezdésének c) és d) pontjára alapított keresete, annak ellenére, hogy annak jogcíme és a jogkövetkezménye tévesen került megjelölésre. A felperesek tisztességtelenségre alapított keresetet nem terjesztettek elő ugyan - az egyébként is törvényszéki elsőfokú hatáskörbe tartozott volna a Pp. 23. § (1) bekezdésének k) pontja alapján - de erre az egyedi ügyekben a Törvény rendelkezései következtében már nincs sem szükség, sem lehetőség.

A Kúria az érvénytelenség helyes jogcímének a megállapításával ezért ezen kérelmek tekintetében részben helyt adott a keresetnek. Az a körülmény, hogy a jogerős ítélet a keresetnek és az akkor irányadó, utóbb azonban megváltozott bírói gyakorlatnak megfelelően a kikötések jogszabályba ütköző voltát állapította meg, a kifejtettek értelmében nem vezethetett oda, hogy a Kúria a keresetet teljes egészében elutasítsa és így a felperesekre hárítsa a pervesztesség jogkövetkezményét. A vitatott kikötések ugyanis ténylegesen semmisnek minősülnek az általuk előadottaknak

megfelelően, de a teljes szerződés érvénytelenségét a jogerős ítélet az akkor hatályos jogszabályok alapján is tévesen állapította meg, a döntése ellentétes a 6/2013. számú PJE határozat 5. pontjában foglaltakkal és annak indokolásával, továbbá a 2/2012. (XII.10.) PK számú vélemény 2. pontjának az indokolásában kifejtettekkel, továbbá a 2/2014. számú PJE határozat 2. pontjában foglaltakkal.

A másodfokú bíróság a régi Hpt. 213. § (1) bekezdésének e) pontjára alapított kereset körében helyesen állapította meg, hogy ha egy napon több árfolyam kerül kihirdetésre, akkor az esedékesség napját megelőző napon esedékes utolsó árfolyam az irányadó, hiszen minden újabb árfolyam közzététele folytán a megelőző árfolyam a hatályát veszítette. Ebben a tekintetben a Kúria tehát egyetértett a másodfokú bíróság határozatával.

A türelmi időszakra vonatkozó első törlesztőrészlet összegszerűségében is megállapításra került, a többi viszont a deviza árfolyamváltozás, illetve ebből eredően a hiteldíj változásai miatt nem volt előre meghatározható. A kölcsön tőkeösszege nem volt vitatott és nem volt vitás az sem, hogy ezt a türelmi időszak lejártát követően kellett a felpereseknek havonta, egyenlő részletekben, meghatározott árfolyamon törleszteni. A szerződésben foglaltak alapján azonban kiszámítható volt a törlesztő részletek összege a türelmi idő lejártát követő időszakra is. A szerződés megkötésekor - ilyen hitelkonstrukció mellett - ennél pontosabban nem lehetett meghatározni azt, hogy mekkora törlesztőrészleteket kell majd 100 hónap elteltével fizetnie az adósoknak. A törlesztő részletek, illetve azok forintösszege a deviza árfolyamváltozások és a hiteldíj esetleges változásai folytán ugyanis értelemszerűen nem volt előre kiszámítható. A szerződés semmisségét ez okból tehát nem lehetett megállapítani, ezért ebben a tekintetben a kereset teljes egészében megalapozatlan volt. Téves a másodfokú bíróság azon álláspontja, hogy pusztán azért, mert tájékoztató jelleggel nem határoztak meg - a szerződéskötéskor fennállt állapotnak megfelelő adatok alapján - összegszerűen egy, a türelmi időszak utáni első törlesztőrészletet, a szerződés érvénytelen lenne. Mint az a későbbiekben ki is derült, értelmetlen, sőt félrevezető lett volna egy ilyen összeg megállapítása, mert az nem, hogy valós tájékoztatást nem nyújtott volna a felek részére, de még meg is téveszthette volna őket. Nyilvánvalóan nem lehetett tudni ugyanis, hogy 100 hónap elteltét követően, hogyan változik a hiteldíj és milyen deviza árfolyam lesz érvényben és annak alapján milyen forintösszeg fog megfelelni a fizetendő törlesztőrészletnek.

A Kúria a kifejtettekre tekintettel - a Pp. 274. §-ának (1)

bekezdése szerint tárgyaláson kívül meghozott ítéletével - a Pp. 275. § (4) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatva, a régi Hpt. 213. § (1) bekezdésének c) és d) pontjára alapított kereseti kérelmekre tekintettel, de eltérő jogcímen megállapította a szerződés részleges érvénytelenségét. Nem találta megalapozottnak a keresetet az e) pontra alapítottan, egyebekben pedig a per főtárgya tekintetében az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

Az alpereseket a 2014. évi XL. törvény 6. §-ának (6) bekezdésében foglaltak értelmében az ebben a perben hozott jogerős ítélet akadályozhatta az elszámolásban, tekintettel azonban a Kúria döntésére, amellyel most hatályon kívül helyezte a szerződés teljes érvénytelenségét kimondó jogerős ítéletet, amennyiben ez még nem történt meg, már nincs törvényes akadálya a felperesekkel való elszámolásnak, amelyet az alperesnek el kell végeznie.

A Kúria a Pp. 270. §-ának (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati és a Pp. 239. § alapján a fellebbezési eljárásban is irányadó Pp. 81. §-ának (1) bekezdése alapján, a részleges pernyertességre és pervesztességre való figyelemmel, miután azok aránya között számottevő különbség nincs, úgy rendelkezett, hogy a felek viselik a felmerült költségeiket. Tekintettel volt döntése meghozatalakor arra is, hogy a a felperesek részéről a kereset előterjesztése indokolt volt az ügyben. Kötelezte azonban a felülvizsgálati eljárásban nagyobb részben pernyertes alperes részére a felpereseket, a mérlegeléssel megállapított ügyvédi munkadíjból álló részperköltség megfizetésére (32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (2), (5) és (6) bekezdés).

Budapest, 2015. december 8.

. Kollár Márta s.k. a tanács elnöke, Dr. Puskás Péter s.k. előadó
bíró, Tamáné dr. Nagy Erzsébet s.k. bíró

A kiadmány hitelével:

Sz.Sz.

bírószági ügyintéző